

www.e-rara.ch

**Q. Septimii Florentis Tertulliani Carthaginensis presbyteri, Opera quae
hactenus reperiri potuerunt omnia**

**Tertullianus, Quintus Septimius Florens
Parisiis, 1608**

Stiftung der Werke von C.G.Jung, Zürich

Shelf Mark: Online

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-11127>

Argumentum libri IIII. adversus Marcionem, per Iacobum Pamelium.

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

supra c. 13. conspirante sensu scripturarum, &c.

187. Vbi ciuitates exurendæ, quæ iam in tumulis: &c.] simile est illud de Iudæis supra Tom. 1. Apolog. c. 21. dispersi, palabundi, & cæli & soli sui extorres vagantur per orbem, sine homine, sine Deo rege; quibus, nec aduenarum iure, terram patriam, saltem vestigio, salutare conceditur; quæ ipsa verba descripsit B. Cyprian. sub finem libri de Vanitate Idolorum.

188. Iam verò quale est, vt per cælum suum admiserit, &c.] Intelligit hoc de Ascensu Christi in cælum Dei creatoris, de quo imprimis Marc. 16.

CAP. XXIII.

189. Immo, inquis, spero ab illo, &c.] Inscriptionem huic capiti postremo dedimus: Quod restitutio terræ Iudææ allegoricè sit interpretanda. Atqui de regno terreno mille annorum post hanc vitam, quum inter paradoxa Auctoris meritis referatur, latius in Prolegomenis; hic dumtaxat, de varia agemus lectione scripturarum, quas pro se perperam citat. Sunt autem iterum verba Marcionis: Immo, inquis, spero ab illo, usque ceterum.

190. Sed DE SINV ABRAHÆ suo tempore, &c.] Adludit ad librum DE PARADISO, aut potius ad librum 4. adu. Marc. c. 4. vbi tractat illud Luc. 16. quod legitur De sinu Abrahæ, in quo Lazari refrigerium; & de inferis, vbi directè tormenta describuntur; ostendens, aliud esse inferos, aliud sinum Abrahæ, ad quem locum hac de re latius.

191. De restitutione verò Iudææ, &c.] Quod restitutio Iudææ (de qua est illa inter cetera Apostolorum interrogatio, Act. 1. Numquid in tempore hoc restitues regnum Israël: & etiam illud Luc. 24. Nos autem sperabamus quod ipse esset redempturus Israël) allegorica interpretatione, in Christum competat & Ecclesiam; latius infra Tom. 4. ad fragmenta libri DE SPE FIDELIVM; quò etiam Lectorem remittit Auctor; quedam, quantum apparet, hic ex illo repetens, quum subdit: Nam & confitemur, &c. Quod opus si exstaret, possemus certius adnotare, quibus locis scriptura, prophetata sit restitutio Iudææ. Nobis autem occurrit illud Hierem. 31. Qui dispersit sem ventilaui Israël, congregabit eum, &c. quamquam hoc vel ad Israël spirituale populum Christianum referendum sit, vel ad reditum ex Babylone. Item illud Ezech. 28. Colligam Israël ab omnibus gentibus, &c.

192. Hanc & Ezechiel nouit, & Apostolus Ioannes vidit, &c.] De Ioanne Apostolo (quem adeò iterum hic facit Auctorem Apocalypses) quòd Ierusalem de cælo delatam viderit, Apocal. 21. satis notum est; de Ezechiele non ita, nisi fortè adludat ad c. 48. sue Prophetiæ postremum in calce; vbi postquam ciuitatem Ierusalem descripsit, hoc habet Epiphonema: Et nomen ciuitatis ex illa die, Dominus ibidem. Ab Irene quoque citatur quod supra adduximus de restitutione Iudææ, Ezech. 28. sed nihil hic ad institutum facit.

193. Denique proximè expunctum est Orientali expeditione, &c.] Prodigium istud hætenus reperire apud ethnicos, immò nec apud Ecclesiasticos historiarum scriptores, potui, quare Lectori diligenti inquirendum relinquo, an in expeditione Orientali Seueri Imperatoris (de qua loqui videtur Auctor) aliquid tale contigerit in Iudæa. Atqui quo sensu dicat Auctor:

demutati in angelicam substantiam, supra diximus cap. 9. nu. 68. Peculiari enim significatione: substantia ab Auctore usurpatur, sicut etiam illud: retractatur, pro: tractatur.

194. Quam in multitudinem arenæ repromittitur, &c.] Rhenanus hic putat etiam figuram esse Græcam, ac si dicat: secundum quam, nempe primam repromissionem; verum: si qua, legatur, nihil opus fuerit; quamquam nihil immutare voluerim, eo quòd illud etiam legant MS. Vatic. cod. Prima repromissio reperitur Gen. 13. altera, 15. Benedictio verò, qua becep. dixit Isaac Iacob filium suum, Gen. 27.

195. Et Euangelium vestrum quoque habet, &c.] Adludit: rursus ad Euangelium Marcionis, siue Lucæ adulteratum; in quo retinuit ille illud Luc. 12. Quærite primùm regnum Dei, & hæc adicientur vobis, sicut patet infra lib. 4. adu. Marc. c. 29. Distinguiamus autem benedictionem Esau, Gen. 27. in hunc modum: De opimitate terræ, dicens, erit inhabitatio tua. Vbi opimitas vox est Tertullianica, Solino nihilominus etiam nota, vbi de arbore Medica agit.

196. Quum verò Iacob, &c.] Istud quod reperitur Gen. 28. paraphrasticè transtulit, non ad verbum. Legimus autem cum 1. Vatic. MS. cod. ad interpretationem somnij, pro: somni. Atqui ad verbum transtulit: ὅς ἐστι τὸ τοῦ ἀλλ' ὁ δὲ οὐκ ὄντας θεῶν. Non est aliud, sed ædes Dei.

197. Qui ædificat in cælum ascensum suum, &c.] Eodem modo rursus hunc locum Amos 9. interpretatur Auctor infra lib. 4. adu. Marc. cap. 34. & iterum lib. 5. cap. 15. denique & in Scorpia cap. 10. vbi latius de illo.

198. Et circundabis enim illos, tibi, inquit, tamquam ornamentum sponæ. Istud, etsi prima facie videatur Auctor citare ex eodem Amos, reperitur nihilominus Isai. 49. & citatur etiam lib. 4. adu. Marc. vbi de eo latius.

199. Volant velut qui sunt milui, &c.] Citat istud ex Isai. cap. 31. nam ὄπρεα non dumtaxat aues omnis generis significat, quod alij vertunt, sed etiam accipitres alicubi apud Hesiodum. Atqui Plinio teste, l. 10. c. 10. Milui ex accipitrum sunt genere.

200. Vt nubes volant, & velut pulli columbarum ad me, &c.] Hic nouam periodum fecimus, quòd alibi reperitur, nempe Isai. 60. (quemadmodum idipsum citat Auctor infra lib. 5. adu. Marc. cap. 15. quum explicat illud 1. Thessal. 4. quod hic etiam citatur: Auferemur enim in nubibus (sic enim etiam hic lego, pro: in nubes) obuiam Domino.) Vbi aliter legit, sicut etiam hodie Græcè est: & columbæ cum pullis. Ex quo loco etiam coniunxi precedentibus: ad me, distinguens commate quod sequitur: scilicet, quamquam illud ad me nusquam apud Patres legatur, neque hodie in vlla editione. Atqui parenthesi inclusimus illud (illo scilicet filio hominis veniente in nubibus secundum Danielem) de quo loco Dan. 7. infra latius lib. 4. adu. Marc. c. 39. vbi c. 21. Lucæ tractat.

201. Audi cælum, & in aures percipe terra, &c.] Auctor quod Græcè est ἄκουε, transtulit: in aures percipe, pro quo alij maluerunt vertere: auribus percipe. Supplemus autem ex Vatic. 1. MS. cod. paulopost: & experimenta. Atqui deinde iam secundo habes: si fortè, hoc ipso capite, pro: fortè.

ARGVMENTVM LIBRI III. ADVERSVS MARCIONEM, PER IACOBVM PAMELIVM.

SCRIPTVRVS Tertullianus aduersus opus Marcionis ex contrarietatum oppositionibus Antitheseis cognominatum, ad separationem Legis & Euangelij coactum, qua duos Deos diuersos, alterum veteris, alterum noui Testamenti diuidebat.

- I. Imprimis diuersitatem præceptorum & disciplinarum non negans, in vnum & eundem Deum competere demonstrat; ex eo quòd ipse Deus creator per Prophetas suos aliam Legem nouam, Euangelij nempe, orituram prædixerit pro veteri, ac testamentum æternum pro temporali.

Deinde,

- Deinde, non solum Luca Euangelium (quod Marcion adulteratum admittebat, nullo tamen adscri-
pto titulo) sed etiam Ioannis & Matthaei Apostolorum, & Marci Apostolici viri, non minus ac Lu-
ca, auctoritatem habere praescribit. II.
- Neque verò ob stare quòd Apostolus Paulus ad Galatas Apostolos reprehendat; non enim de Euan-
gelij deprauatione aut interpolatione, sed de conuersatione tantum fuisse denotatos, immò ipsa eorum
Euangelij Digesta à Pseudoapostolis fuisse peruersa. III.
- Atqui, dum disputatur de titulo Euangelij, quod Marcion suum, Auctor item suum, id est Luca, ad-
firmat adulteratum; ei praescribi auctoritatem, quod antiquius reperietur, & illi vitiationem quod poste-
rius; maxime, quum Marcion aliquando Catholicae Ecclesiae crediderit, & postea in haeresin descierit. IIII.
- Quippè, quum Luca Euangelium auctoritatem habeat ab Ecclesiis Apostolicis, apud quas quod sa-
cro sanctum est, ab Apostolis traditum constat; & proinde etiam cetera Euangelia, Ioannis, Matthaei,
& Marci; sed & Apocalypsis, ex ordine Episcoporum ad originem recensio. V.
- Porro ad institutum veniens Auctor, nullam esse veteris & noui Testamenti diuersitatem, vel inde
praescribit; quòd Christus noster impleuerit Prophetias creatoris, & representauerit promissiones eius,
ac Leges adiunxit. VI.
- Quod ipsum, primum comprobatur ex capite quarto Luca sub finem, de demonio expulso in Synagoga
Capharnaum, eo quòd tria Lucae prima capita, & initium quarti, tamquam suae sententiae contraria
erassisset Marcion. VII.
- Ex eodem capite, partim ante, partim post dictam historiam (nam etiam hoc transposuerat Mar-
cion) de doctrina Christi apud Nazareth in Synagoga, & aliis demoniis. VIII.
- Item ex capite quinto Lucae, de vocatione Apostolorum Simonis & filiorum Zebedaei, ac leproso
mundato. IX.
- Ex eodem de Paralytico curato, & appellatione Filij hominis. X.
- De Publicano adlecto à Domino, & de ieiunio, ac Christo sponso, & Parabola vini noui ac vete-
ris; ex eodem capite. XI.
- Dein ex capite vi. de discipulis colligentibus spicas, ac sanata manu arida in Sabbato. XII.
- Ex eodem, de ascensu & oratione nocturna in monte, Apostolorum XII. numero, mutatione nomi-
nis Petri, ac conuentu gentium ad Christum. XIII.
- De beatitudinibus, seu sermone Domini in monte, ex eodem. XIII.
- De variis maledictionibus, quibus V. & Phariseis imprecatus est; ex eodem. XV.
- De precepto dilectionis tam inimicorum quam proximi, ex eodem. XVI.
- De fenore interdicto, aliisque Domini verbis penè ad finem vsque eiusdem capitis. XVII.
- Ex capite etiam vii. Lucae, de fide Centurionis, resuscitato filio viduae, Ioanne Baptista, & muliere
peccatrice. XVIII.
- Posthac ex capite viii. Lucae, de diuitibus mulieribus adherentibus Christo, de verbis Domini ad
discipulos, & de matre ac fratribus Christi. XIX.
- De miraculis Christi; quibus ventis ac mari imperauit, legionem demonum eiecit, & fluxum san-
guinis curauit in muliere; ex eodem. XX.
- Ex ix. item capite Lucae, de discipulis ad praedicandum missis, pasto populo in solitudine, confessione
Petri: Tu es Christus, & praedicta persecutione fidelium. XXI.
- De ostensione Christi cum Moyse & Helia in secessu montis, ex eodem. XXII.
- De verbis Domini ad Phariseos, dilectione paruulorum, & increpatione eius qui dixerat: Sequar te
quocumque ieris, ex eodem. XXIII.
- Porro & ex capite x. Lucae, de adlectione LXX. discipulorum, & potestate illis data. XXIII.
- De oratione Domini ad Patrem, verbis ad discipulos, & responso facto legis Doctori; ex eodem. XXV.
- Exinde ex capite xi. Lucae, de Oratione Dominica, aliisque orandi formis & parabolis eò pertinen-
tibus; de surdo demonio expulso, ac de exclamatione mulieris de turba. XXVI.
- De Phariseis signum petentibus, & aliis eorundem increpationibus; ex eodem. XXVII.

- XXVIII. Ex capite xij. Luca, de verbis Domini variis ad discipulos, & parabola diuitis blandientis sibi de prouentu agrorum suorum.
- XXIX. De cura non agenda anima de victu, & corpori de vestitu; succingendis lumbis, ac seruis beatis, & igne misso in terram, aliisque verbis Domini; ex eodem capite.
- XXX. Rursus ex capite xij. Luca, de curatione Sabbato facta, parabolis, aliisque verbis Domini.
- XXXI. Etiam ex capite Luca xij. quales ad cenam vel prandium vocandi sint, ac de cena ad quam vocauit multos.
- XXXII. Item ex capite xv. Luca, de one & dragma perditis & inuentis.
- XXXIII. Ex capite etiam xvj. Luca, de duobus Dominis, Deo, & Mammona; ac dicto Domini: Lex & Prophetæ vsque ad Ioannem.
- XXXIII. De diuortio prohibito, ac proinde coniugio adprobato; & inferno ac sinu Abrahæ; ex eodem.
- XXXV. Deinceps ex cap. xvij. Luca, de verbis Domini diuersis, Leprosi decem curatis, & interrogatione Phariseorum de regno Dei.
- XXXVI. Similiter ex cap. xvij. Luca, de parabolis iudicis, ac Pharisei & Publicani orantium in templo; verbis Domini ad adolescentem diuitem, & ceco curato.
- XXXVII. Ex capite etiam xix. Luca, de Zachæo, & seruorum parabola qui secundum rationem sanerata pecunie diiudicantur.
- XXXVIII. Itidem ex cap. xx. Luca, de variis verbis Domini ad Phariseos, Principes Sacerdotum, Sadduceos, & Scribas.
- XXXIX. Præterea & ex xxj. Luca capite, de venturis in nomine Christi & signis ultimi finis, ac de doctrina Christi in templo & secessu in montem elæonem.
- XL. Item ex cap. xxij. Luca, de die Paschæ electo ad Passionem, venditione ac prodicione Iudæ, & de distributione corporis & sanguinis Christi.
- XLI. De imprecatione illi facta, per quem traderetur filius hominis, ac osculo traditoris; & de responso Domini ad interrogationem an ipse esset Christus, ex eodem capite.
- XLII. Ex capite quoque xxij. Luca, de simili responso in domo Pilati, iudicio apud eundem Pilatum & Herodem, crucifixione, signis in morte, expiratione, & sepultura Domini.
- XLIII. Denique ex cap. xxij. Luca, de mulieribus ad sepulcrum, cum odorum paratura, resurrectione post biduum, de apparitionibus Christi, quæ mulieribus, discipulis, ac Apostolis factæ sunt, & de missione Apostolorum ad prædicandum vniuersis nationibus.
- Ceterum libri huius quarti aduersus Marcionem mentionem facit Auctor, quoties Euangelij Marcionis meminit. Tale est illud supra libro de Carne Christi, cap. 7. vbi paucis tractat illud Luca 8. Quæ mihi mater, & qui mihi fratres? Audiatur igitur (inquit) & Apelles quid iam RESPONSVM SIT à nobis MARCIONI, EO LIBELLO QVO EVANGELIVM IPSIVS PROVOCAVIMVS; adducens haud dubie ad caput infra xix. Quod etiam adlusit libro 3. aduers. Marc. cap. II. & ibidem etiam ad xxvj. cap. infra, quum dixit: Nam & mulier quædam exclamauerat: Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ hausisti; & : Quomodo mater & fratres eius dicti sunt foris stare? Sed videbimus de his capitulis suo tempore. Item & ad cap. x. infra, addens. Certè quum & ipse se filium hominis prædicaret, natum scilicet profitebatur. Nunc, vt hæc omnia ad Euangelij distulerim examinationem. In genere autem rursus hunc librum insinuat eiusdem lib. 3. cap. 17. Sed de utroque (inquit) titulo sic disponam, vt quoniam ipsum quoque Marcionis Euangelium discuti placuit, de speciebus doctrinarum & figurarum illuc differamus; quasi in rem præsentem. Quare & titulum huius libri auximus, addentes: DE ANTITHESISIBVS EIVS EX EVANGELIO. Hunc porro à Rhenano editum, ab eo solo castigatum ex Paterniacensi, & Hirsau-giensi, deinde ex Gorziensi exemplaribus, primum cum Scholiis, deinde & Adnotationibus; nos iterum ex duobus codicibus MS. Vaticanis, & coniecturis quibusdam Dn. Latini, emendauimus, nouis Argumento & Adnotationibus auctum.